

Yerel incir çeşidi üreticiliğinin bazı sosyo-ekonomik göstergelerle incelenmesi: Abbas inciri örneği

Mücahit PAKSOY¹ Muhammed Ali PALABIÇAK¹

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Kahramanmaraş

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: mpaksoy@ksu.edu.tr

Makale Bilgisi/Article Info
Derim, 2017/34(2):142-146
doi: 10.16882/derim.2017.288005

Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi/Received: 25.01.2017
Kabul Tarihi/Accepted: 06.09.2017

Öz

Bu çalışmada Kahramanmaraş ilinde yerel bir çeşit olan Abbas inciri yetiştiriciliğinin bazı sosyo-ekonomik göstergelerle incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada birincil veriler basit tesadüf örnekleme yöntemiyle belirlenen 54 incir üreticisiyle yapılan yüz yüze anket çalışmasından elde edilmiştir. Anketlerden elde edilen verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Yapılan analizler neticesinde üreticilerin %16.67'si okuryazar olmayan, %16.67'si okuryazar, %64.81'i ilköğretim mezunu ve %1.85'i ise lise mezunudur. Üreticilerin eğitim düzeylerinin düşük olması sebebiyle modern yetiştiricilik hakkında bilgi sahibi olmadıkları ve geleneksel yöntemler kullandıkları tespit edilmiştir. Üreticilerin %9.3'ü üretici kooperatiflerine ortak iken %3.7'si birliklere üyedir, buda bölgede örgütlenmenin söz konusu olmadığı gerçeğini ortaya koymaktadır. Abbas inciri üretiminin tarımsal GSÜD içerisindeki payı %79.1 olarak belirlenmiştir. Yetiştiricilerin tamamı pazarlama kanalı olarak tüccarlarla çalışmakta, %15.1'nin ise ürünlerini kendi imkânlarıyla yerel pazarlara da sunduğu tespit edilmiştir. Yetiştiricilerin taze incir satış fiyatı ortalama 3.04 TL kg⁻¹'dir. Fiyat belirleyicinin tüccar olduğu ve sebebinin ise örgütlenme olmamasından kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Üreticilerin yayım çalışmalarına sıcak bakmakta olduğu bilgisinden hareketle incir yetiştiriciliğine yönelik yayım çalışmaları yapılması yararlı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Abbas; İncir; Kahramanmaraş; Sosyo-ekonomik göstergeler

Investigation of local fig variety production with some socio-economic indicators: The case of Abbas fig

Abstract

In this study, it was aimed to investigate the cultivation of Abbas fig, which is a local variety in Kahramanmaraş province, with some socio-economic indicators. In the study, the primary data were obtained from a face-to-face survey conducted with 54 fig producers determined by simple random sampling method. Descriptive statistics were used in the evaluation of the data obtained from the surveys. As a result of analysis, 16.67% of the producers are illiterate, 16.67% are literate, 64.81% are primary school graduates and 1.85% are high school graduates. Since the level of education of the producers is low, it's determined that they don't have knowledge about modern farming and use traditional methods. While 9.3% of the producers are member of producer cooperatives, 3.7% of the producers are member of associations, thus revealing the fact that organizing in the region is not the case. The share of Abbas fig production in agricultural gross production value was determined as 79.71%. All of the producers were working with the merchants on the marketing channel and %15.1 were found to offer their products to local markets on their own. The average price of fresh figs for producers is 3.04 TL kg⁻¹. The result is that the price maker is merchants and the reason is the producers are not organized. It will be useful to conduct publication studies on fig cultivation with the knowledge that producers are warmly interested in publishing studies.

Keywords: Abbas; Fig; Kahramanmaraş; Socio-economic indicators

1. Giriş

Anadolu'nun birçok bölgesinde doğal olarak yayılış gösteren ve halk arasında Yemiş, Maya ve Ballı Darı isimleriyle bilinen incir ülkemizin yaygın kültür bitkilerinden biri olup ihracat ürün olması yönüyle de ülkemiz dış ticaretinde büyük bir paya sahiptir. İncir (*Ficus carica* L.), dutgiller

(Moraceae) familyasının *Ficus* L. cinsine mensuptur (Özbek, 1977). İsmi Ege Bölgesinde bulunan antik yerleşim yeri Caria'dan alan incirin Anadolu'da binlerce yıldır var olduğu bilinmektedir. Eski Yunan ve Mısır uygarlıklarında verimlilik sembolü olan incirin Anadolu'daki kültürünün insanlık kültürü kadar eski olduğunu Herodotos M.Ö. 484 yılında

yazdığı yazılarda belirtmiştir (Anonim, 2013). California İncir Danışma Kurulu (California Fig Advisory Board) tarafından "adeta doğanın en mükemmel meyvesi" olarak bahsedilen incir, insanlığın tanıdığı en eski meyvelerden biri olmasına rağmen gıda üreticileri tarafından yeniden keşfedilmektedir. Besin değerlerinin yüksek olması, sağlık için faydaları bu meyveye ayrı bir önem kazandırmaktadır (Anonim, 2015). İncir yetiştiriciliği yapılan diğer ülkelere göre ülkemizde çok fazla form zenginliği gösteriyor olması Anadolu'yu incirin anavatanı olarak temsil etmektedir. İncir formlarının en fazla çeşitlilik gösterdiği yerler Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Doğu Akdeniz Bölgesi olup bu bölgelerde incirin çeşitli kültür ve yabancı formlarına rastlanmaktadır. Bu nedenle özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi incirin gen merkezi olma özelliğine sahiptir (Küden, 1998).

Türkiye'de incir üretimi yıldan yıla değişim göstermekte, bu değişimde iklim şartları ve ekonomik nedenler önemli rol oynamaktadır. İncir üretiminin bir kısmı sofralık olarak iç pazarlarda tüketilirken, bir kısmı da kurutulmuş olarak iç ve dış pazarlara sunulmaktadır (Günel, 2008). İhracatta önemli bir yeri olan incirin ülke ekonomisine katkısı azımsanmayacak oranlarda her geçen yıl artış göstermektedir. İhracatı yapılan tarımsal ürünler arasında yıllara göre 5. ve 6. sırada yer almasıyla ülkemizin önemli bir dış satım ürünüdür (Anonim, 2013). FAO 2013 yılı verilerine göre Dünya genelinde 1 117 359 ton incir üretimi yapılmış olup, bunun %26.75'lik bölümü olan 298 914 ton'unu üreten Türkiye üretimde ilk sırada yer almaktadır. Türkiye'nin üretimi 2014 yılında 300 282 ton'a yükselmiştir. Yine 2014 yılı incir üretiminde 1 318 ton üretim hacmiyle Kahramanmaraş ili 15. sırada yer almaktadır (TÜİK, 2014).

Ülkemizde ekonomik değere sahip olan incir çeşitlerinden Bursa Siyahı ve Aydın inciri (Sarı lop) en çok bilinenleridir. Bu iki çeşidin yanı sıra ekonomik değere sahip yerel çeşitlerde mevcuttur. Kahramanmaraş Bölgesinde ticari olarak yetiştiriciliği yapılan Abbas inciri de söz konusu yerel çeşitlere bir örnek teşkil etmektedir. Abbas inciri Kahramanmaraş'ta mevcut incir üretim alanlarının büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Abbas inciri iriliği ve lezzetiyle sofralık olarak tercih edilmekte olup Doğu Akdeniz, İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu'da yer alan bazı illerde pazar

hacmine sahiptir. Ülkemizde bulunan ve ekonomik değere sahip olan yerel çeşitlerin üretiminden pazarlamasına kadar her anlamda gelişmesine katkı sağlamak, ürün tanınırlığını artırmak ve yerel çeşitlerin coğrafi işaretle korunması, gerek üreticilerin refah seviyesini iyileştirmek, gerekse ülkemiz ekonomisi ve piyasada ürün çeşitliliği açısından önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı Kahramanmaraş ilinde yerel bir çeşit olan Abbas incirinin üretim ve pazarlama durumunu ortaya koymak, üreticilerin karşılaştıkları sorunları irdelemek ve çözüm önerileri sunmaktır. Çalışma, bir yerel çeşit hakkında bilgi vermesi ve yerel çeşitler üzerine algı yaratmak adına önemlidir.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Materyal

Araştırma alanı olan Kahramanmaraş ilinde Abbas inciri üretimi ve tekniği bakımından temsil eden ilçeler, bölgedeki teknik elemanların görüşleri de alınarak tespit edilmiştir. Daha sonra bu ilçelerde Abbas inciri üretiminin yoğun olduğu 4 köy ve/veya mahalle gayeli olarak belirlenmiştir. Araştırma verileri, üreticilerden anket yoluyla temin edilmiştir. Anket yapılacak örnek hacmi basit tesadüfî örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Örneklemede %90 güven ve %5 hata payı ile çalışılmış ve örnek hacmi 54 olarak belirlenmiştir. Anket çalışması 2016 yılında yapılmıştır.

2.2. Yöntem

Araştırmanın amacına göre hazırlanan anketlerden elde edilen verilerin değerlendirilmesinde çalışmanın amacına uygun olarak tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Bu çalışmada tanımlayıcı istatistikler; sürekli değişkenler için minimum, maksimum, ortalama ve standart sapma ile ifade edilirken, kesikli değişkenler frekans ve yüzdelik değerlerle ifade edilmiştir.

3. Bulgular ve Tartışma

Ankete katılan üreticilerin yaşları 33 ile 87 yıl arasında değişmekte olup ortalama 55.69 yıldır. Üretici ailelerindeki birey sayısı 2-10 kişi arasında değişmekte ve ortalama 5.52 kişi

olduğu hesaplanmıştır. Üreticilerin çiftçilik süreleri 5 ile 70 yıl arasında değişmekte olup ortalama 33.06 yıl ve Abbas İnciri yetiştiricilik süreleri ise 5 ile 50 yıl arasında değişmekte ve ortalama 22.07 yıldır. Üreticilerin tarımsal gayri safi üretim değeri 1 040 - 41 000 TL yıl⁻¹ arasında değişmekte olup ortalama 9 529.19 TL yıl⁻¹ ve tarım dışı işlerden elde edilen yıllık gelirleri ise 1 800 - 36 000 TL yıl⁻¹ arasında değişmekte ve ortalama 12 602.45 TL yıl⁻¹ olduğu saptanmıştır. Abbas İnciri üretiminden elde edilen GSÜD 1 040 - 38 500 TL yıl⁻¹ arasında değişmekte, ortalama 7 540.51 TL yıl⁻¹, diğer tarım ürünlerinden elde ettikleri GSÜD ise 500 - 15 000 TL yıl⁻¹ arasında değişmekte ve ortalama 1 988.68 TL yıl⁻¹ olarak bulunmuştur. Abbas inciri üretiminin tarımsal GSÜD içindeki payı %79.1 olarak tespit edilmiştir. Abbas İnciri üretiminin brüt karı 329 - 29 500 TL yıl⁻¹ arasında değişmekte olup ortalama 6 442.33 TL yıl⁻¹ olarak hesaplanmıştır. Tarım dışında başka bir gelire sahip olmayanların oranı %9.3 olarak tespit edilmiştir (Çizelge 1).

Üreticilerin eğitim düzeyleri incelendiğinde %16.67'si okuryazar olmayan, %16.67'si okuryazar, %64.81'i ilköğretim mezunu ve %1.85'i ise lise mezunudur. Ankete katılan üreticilerin %9.3'ü üretici kooperatiflerine ortak iken %3.7'si üretici birliklerine üyedir. Ziraat Odasına kayıtlı üreticilerin oranı ise %46.3'tür (Çizelge 2). İşletmelerin genel yapısı ve incir üretiminin özelliği incelendiğinde; arazi varlığı 2-68 da arasında değişmekte ve ortalama 18.06'da, incir ağacı sayısı 20-300 arası değişmekte ortalama 78.4 ağaç olarak saptanmıştır. İncir ağaçlarının verimi 15-100 kg arasında değişmekte ve ortalama verim 37.78 kg'dır. İncir üretim miktarı 400 - 20 000 kg arasında değişmekte olup ortalama 2 969.81 kg ve öz tüketimin 10 -1 000 kg arasında değişmekte ve ortalama 116.04 kg olduğu tespit edilmiştir. Bölgede yeni incir bahçelerinin de kurulduğu gözlemlenmiştir (Çizelge 3).

Üreticilerin incir ağacı başına yaptıkları ortalama değişken masraflar incelendiğinde; %64.21'i sulama, %14.92'si gübreleme, %3.73'ü ilaç, %1.74'ü hasat ve %15.4'ü pazarlama masraflarından oluşmaktadır. İncir ağacı başına yapılan ortalama değişken masraf 11.2 TL olarak tespit edilmiştir. İncir üretiminde iş gücü ihtiyacının %90.3'ü aile iş gücünden oluşmaktadır. Yapılan masraflar incelendiğinde masrafların büyük bir bölümü sulama masraflarından oluşmaktadır. Bunun sebebi Abbas incirinin yoğun sulama isteğinin olmasıdır.

Üreticilere ürünlerini ne şekilde pazarladıkları sorulduğunda %92.6'sı taze olarak, %7.4'ü ise hem taze hem de kurutulmuş olarak pazarladıklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin tamamı pazarlama kanalı olarak tüccarlarla çalışmakta, %15.1'nin ise kendi imkânlarıyla ürünlerini yerel pazarlara da sunduğu tespit edilmiştir. Üreticilere ürünün satış fiyatı sorulduğunda taze incirin fiyatı 2-7 TLkg⁻¹ arasında değişmekte olup ortalama 3.04 TLkg⁻¹, kuru incirinin fiyatı 6-10 TLkg⁻¹ arasında değişmekte ve ortalama 8 TL kg⁻¹ olarak tespit edilmiştir (Çizelge 4). 2016 yılı Ağustos ve Eylül aylarında yapılan pazar araştırmasında; taze incirin fiyatının 6 TLkg⁻¹ ile 7 TLkg⁻¹ arasında değiştiği ve kuru incir fiyatının 10 TLkg⁻¹'den alıcı bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi ürünün satışından üreticiden çok tüccarların kâr elde ettiği anlaşılmaktadır.

Üreticilerin incir satış fiyatlarından memnuniyet düzeylerini incelediğimizde %53.7'si fiyatlardan memnun olmadığını belirtirken %20.4'ü memnun olduğunu belirtmiştir. Ortalama 1.67 ile üreticilerin fiyatlardan pekte memnun olmadıkları tespit edilmiştir. Fiyatlarda memnun olanların kendi imkânlarıyla semt pazarlarında ürününü pazarlayanlardan oluştuğu gözlemlenmiştir (Çizelge 5).

Çizelge 1. Üreticilerin sosyo-ekonomik özellikleri

Özellik	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart sapma
Yaş (yıl)	33	87	55.69	13.80
Aile birey sayısı (kişi)	2	10	5.52	2.20
Çiftçilik süresi (yıl)	5	70	33.06	16.75
Tecrübe (yıl)	5	50	22.07	11.21
Tarım dışı yıllık gelir (TL yıl ⁻¹)	1800	36000	12602.45	5445.94
Tarımsal GSÜD (TL yıl ⁻¹)	1040	41000	9529.19	7456.05
İncir üretimi GSÜD (TL yıl ⁻¹)	1040	38500	7540.51	7000.93
Diğer tarımsal ürünler GSÜD (TL yıl ⁻¹)	500	15000	1988.68	2726.05
İncir üretimi brüt kar (TL yıl ⁻¹)	329	29500	6442.33	6002.88

Çizelge 2. Üreticilerin eğitim ve örgütlenme durumu

		Frekans	%
Eğitim	Okuryazar olmayan	9	16.67
	Okuryazar	9	16.67
	İlköğretim	35	64.81
	Lise	1	1.85
Kooperatif ortaklığı	Evet	5	9.30
	Hayır	49	90.70
Birlik üyeliği	Evet	2	3.70
	Hayır	52	96.30
Ziraat odası üyeliği	Evet	25	46.30
	Hayır	29	53.70

Çizelge 3. İşletmelerin genel yapısı

	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart sapma
Toplam arazi varlığı (da)	2	68	18.06	14.10
İncir ağacı sayısı	20	300	78.40	54.03
Ağaç başına verim (kg)	15	100	37.78	20.34
İncir üretimi (kg)	400	20000	2969.81	3068.30
Öz tüketim (kg)	10	1000	116.04	183.90

Çizelge 4. Ürünlerin satış fiyatı

	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart sapma
Taze incir satış fiyatı (TL kg ⁻¹)	2	7	3.04	1.22
Kuru incir satış fiyatı (TL kg ⁻¹)	6	10	8.00	1.41

Çizelge 5. Üreticilerin fiyatlardan memnuniyet düzeyleri

Memnuniyet düzeyi	Frekans	%	Ortalama	Standart sapma
(1) Memnun değilim	29	53.7	1.67	0.801
(2) Biraz memnunum	14	25.9		
(3) Memnunum	11	20.4		
Toplam	54	100.0		

Çizelge 6. Üreticilerin yayım çalışmalarına katılma istekleri

Katılma istekleri	Frekans	%	Ortalama	Standart sapma
(1) Katılmam	11	20.4	2.02	0.658
(2) Katılırim	31	57.4		
(3) Kesinlikle katılırim	12	22.2		
Toplam	54	100.0		

Üreticilere “pazarlama kanalları sizce yeterli midir?” diye sorulduğunda %9.3’ü çok yetersiz, %61.1’i yetersiz ve %29.6’sı normal olduğu cevabını vermiştir. Bu bilgiler ışığında pazarlama kanalının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Üreticilerin incir yetiştiriciliği hakkında herhangi bir eğitim alıp almadığı incelediğinde tamamının eğitim almadıkları öğrenilmiştir. Üreticilere, “incir yetiştiriciliğine yönelik kamu kurum ve kuruluşları tarafından yayım çalışmaları (eğitim - toplantı - seminer vb.) yapılmasını ister misiniz?” sorusu sorulduğunda tamamı evet cevabı vermiştir. “Bu tür çalışmalara katılır mısınız?” diye sorulduğunda ise %20.4’ü katılmak istemediğini, %57.4’ü

katılmak istediğini ve %22.2’si ise kesinlikle katılacağını belirtmiştir. Ortalama 2.02 ile üreticilerin yayım çalışmalarına katılmak istedikleri tespit edilmiştir (Çizelge 6). Üreticilere anket sonunda belirtmek istedikleri herhangi bir talep veya şikâyetleri olup olmadığı sorulduğunda üreticilerin ürünlerini muhafaza etme olanaklarının olmaması ve bu nedenle de toplanan ürünleri biran önce elden çıkarmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Tüccarların bunu bir fırsat olarak değerlendirdiği ve verimin yüksek olduğu dönemlerde ürünleri çok daha düşük fiyattan aldıkları bilgisine ulaşılmıştır. Üreticiler tarafından 2014 yılında bölgede ortaya çıkan bir zararının varlığından

bahsedilmiştir. Tarafımızca bahçelerde yapılan inceleme sonunda bu zararının Kanlı Balsıra (*Ceroplastes rusci*) olduğu tespit edilmiştir. Bu zararlı ağaçların sürgün ve yapraklarının orta ve yan damarları üzerinde yayılış gösterir, yoğun olması durumunda meyveleri de sarar ve hücrelerin öz suyunu emerek bitkiye zarar verir. Asıl zararı salgıladıkları bol miktardaki balımsı madde üzerinde saprofit mantarların gelişimi ile fumajine sebep olmasıdır. Fumajin oluşumu yapraklarda fotosentezi engellerken meyvelerin pazar değerini düşürmektedir (Lodos, 1985). Üreticiler bu problem nedeniyle il ve ilçe tarım müdürlüklerine başvurdukları halde son 2 yılda bölgeye inceleme amacıyla bir görevlinin gelmediğini beyan etmişlerdir.

4. Sonuç

Mevcut incir bahçeleri ile kurulmakta olan bahçelerin modern kapama bahçelerden uzak bir anlayışla kurulduğu gözlemlenmiştir. Bu durumun sebebi üreticilerin eğitim seviyelerinin düşük olması ve bu nedenle geleneksel yöntemleri kullanmalarından kaynaklanmaktadır. Üreticilerin daha önce incir yetiştiriciliği ile ilgili bir eğitim almamış olmaları ve yayım çalışmalarına sıcak bakmakta oldukları bilgisi göz önünde bulundurularak, üreticilerin bilinçlendirilerek modern meyveciliğe teşvik edilmeleri sağlanabilir, kapama bahçeler kurularak yüksek verimde kaliteli meyve ile üretim artırılabilir. Üreticiler örgütlenmenin olmaması neticesinde üretimde ve pazarlamada sorunlar yaşamaktadırlar. Örgütlenmenin sağlanarak üreticilerin gerek üretimde gerek pazarlamada karşılaştıkları sorunları aşmaları sağlanabilir. Bu sayede fiyat belirleyicinin tüccar olmasının önüne geçilerek üreticinin gelir ve refah seviyesinin yükselmesine olanak sağlanmış olacaktır. Bölgede incirin muhafaza ve işlenmesine yönelik tesisler bulunmamaktadır. Bu tesislerin kurulması için kamu kurum ve kuruluşları tarafından kırsal kalkınmaya yatırım olarak destekler sağlanabilir.

Abbas incirinin piyasa fiyatının diğer incir çeşitlerine göre yüksek oluşu bu çeşidin ekonomik olarak önemine bir delil teşkil etmekte olup tanınırlığının artırılması gerek pazarın büyümesine gerekse pazarlama kanallarının artmasına olanak sağlayabilir. Bu amaçla Abbas incirinin her düzeyde tanıtımının yapılması uygun olacaktır. Örneğin; Kahramanmaraş ilinde düzenlenen incir festivalinin tanıtımının daha iyi şekilde yapılması Abbas incirinin tanıtımı açısından önem arz etmektedir. Üreticiler gerek incir üretiminde gerekse zararlılarla mücadele konusunda il tarım müdürlüğünden gerekli desteği alamadıklarının beyan etmişlerdir. İl tarım müdürlüğünce konusunda uzman bir mühendis görevlendirilerek üreticilere yardımcı olunabilir.

Teşekkür

İkinci yazarın TÜBİTAK 2209/A Yurtiçi Araştırma Projeleri Destek Programı 2015/2 döneminde desteklenen 1919B011502631 numaralı projesinden türetilmiştir.

Kaynakça

- Anonim (2013). Bahçecilik: İncir Yetiştiriciliği. TC Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Anonim (2015). <http://www.mailce.com/incirin-faydalari-incir-nasil-bir-besin-kaynagi-incirin-insan-vucudundaki-etkileri-incir-nedir-incir-mucizesi.html>. Erişim tarihi: 06 Eylül 2015.
- FAO (2013). Production Statistics. http://faostat3.fao.org/browse/rankings/countries_by_commodity/E. Erişim Tarihi: 06 Eylül 2015.
- Günel, N. (2008). Türk Dünyasında İncir Kültürü. http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/nurte_n_gunal_turk_dnyasinda_incir_kulturu.pdf. Erişim tarihi: 06 Eylül 2015.
- Küden, A.B. (1998). Characteristics of fig culture genetic resources in Turkey. *Rivista de Frutticoltura*, 1: 45-47.
- Lodos, N. (1985). Türkiye Entomolojisi: Genel, Uygulamalı ve Faunistik. Cilt II, Ders Kitabı, (II. Baskı). E.Ü. Ziraat Fakültesi Yayın No: 429, İzmir.
- Özbek, S. (1977). Genel Meyvecilik. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın No: 111, Adana.
- TÜİK (2014). Bitkisel Üretim İstatistikleri. <http://www.tuik.gov.tr>. Erişim Tarihi: 06 Eylül 2015.